

De uitvinding van de soap

Het succes van de middeleeuwse ridderroman in afleveringen

Handleiding voor de leraar

Onder de titel *De uitvinding van de soap* en naar aanleiding van de Vlaamse wetenschapsweek 2006 hebben we een lespakket ontworpen waarmee leerlingen van tweede of (vooral) derde graad ASO in een viertal lessen op interactieve wijze kennis maken met de veertiende-eeuwse *Roman van Limborch*. Dit lessenpakket valt uiteen in een drietal delen:

1. Introductie door de leerkracht, incl. voordracht van het begin van de roman (in vertaling)
2. Verkenning door de leerlingen van de Middelnederlandse tekst zoals die in handschrift is overgeleverd. Hierbij wordt gewerkt met een vragenblad.
3. Verdere kennismaking met de tekst aan de hand van de website (cultuurhistorische inleiding en bloemlezing), wederom met een vragenblad.

Deel 1: introductie (ca. 1 lesuur)

Als leerkracht begint u de lessenreeks met de Powerpointvoorstelling die van de website kan worden gedownload (= 01intro). Eventueel kan die worden aangepast aan de specifieke voorkennis van de klas.

U onderbreekt uw introductie met de voordracht van het begin van de roman (in vertaling). Deze tekst vindt u apart in de didactische module van de website (= 01voordrachtstekst). Het best kunt u deze tekst inplakken in een statig oud boek, zodat het echt lijkt alsof u uit een boek voordraagt. U kunt uw leerlingen erop wijzen dat ze dit verhaal, net als de inleiding, zo goed mogelijk moeten memoriseren omdat er nog op zal worden voortgebouwd.

Na deze voordracht, geeft u (wederom ondersteund door Powerpoint) nog wat info over het maken van handschriften. Indien nodig kunt u extra informatie vinden op *Literatuurgeschiedenis.nl* (let ook op de terzijdes):

- <http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/middeleeuwen/scriptorium/lgme128.html>

Tot slot geeft u de leerlingen een korte inleiding in het lezen van middeleeuwse handschriften. Dat is niet gemakkelijk maar wel spannend. U leest samen met hen fol. 1v^a, vs. 14-19. De transcriptie ervan is ook opgenomen aan het einde van de Powerpointpresentatie. U wijst de leerlingen erop dat de **u** en de **v** door elkaar worden gebruikt, net als de **i** en de **j**. Eigenlijk zijn dat twee vormen voor dezelfde letter. Ook voor de **r** en de **s** zijn er twee vormen. Verder wijst u op enkele veelgebruikte afkortingen:

- **nasaalstreep** voor n of m: lāt (vs. 17) → lant; hē (vs. 18) → hem
- **apostroef** voor klinker+r: v'rman (vs. 16) → veeman
- **bovengeschreven klinker** voor r+klinker: sp^ac (vs. 19) → sprac

Voor een meer uitvoerige inleiding in het lezen van handschriften verwijzen we naar de fraaie website *Transcriberen van Middelnederlandse teksten* die echter te gespecialiseerd voor leerlingen in het secundair: <http://www.let.ru.nl/transcriberen>

Samen met de leerlingen zoekt u naar de betekenis/vertaling van vs. 14-19. Die luidt als volgt:

Doch soe seide dat scone kiint
In walsche here god si met v
Die veeman en was niet soe scu
Hine hadde gewandelt in menich lart
Des was hem menigerande tale becart
Hi sprac haer weder in walsche ane

Het mooie meisje zei toen echter
in het Frans: 'Heer, moge God met u zijn'.
De veerman was niet zo wereldvreemd
dat hij niet in vele landen was geweest.
Daardoor kende hij vele talen.
Hij beantwoordde haar in het Frans.

Deel 2: verkenning van het handschrift (ca. 1 lesuur)

Na de introductie worden de leerlingen verdeeld in groepjes. Groepjes van twee zijn het gemakkelijkst, als dat ook mogelijk is voor deel 3, de zoektocht op internet (één computer per groepje). Elke leerling ontvangt de volgende documenten:

- vragenblad, deel 1 = 02vragenblad_deel1
- kopie van handschrift Leiden, UB, Ltk. 196, fol. 1v°. = 02handschrift
- 'Een tekst in stukjes', een presentatie van het Limborch-project in de Nieuwsbrief van de K.U. Brussel = 02nieuwsbrief

Voor ieder groepje is er bovendien één gemeenschappelijk antwoordenblad = 02antwoordenblad_deel1.

Aan het einde van dit lesuur levert elke groep één antwoordenblad in. U kunt dit blad alvast verbeteren (de antwoorden kunt u verkrijgen door een mail te sturen naar remco.sleiderink@hubrussel.be; vermeldt als onderwerp 'antwoorden Limborch' en vermeldt tevens in welke school u lesgeeft en in welke klas u dit gebruikt). Dit eerste deel van de zoektocht staat op 40 punten (het tweede deel op 60).

Deel 3: verkenning via de website (ca. 2 lesuren)

Voor de laatste twee lesuren wordt gebruikt gemaakt van de website www.middelnederlands.be/limborch. Dit onderdeel wijst zich grotendeels vanzelf. De leerlingen werken in dezelfde groepjes als hiervoor. U geeft elke leerling wederom een vragenblad (= 03vragenblad_deel2). Voor ieder groepje is er bovendien weer één gemeenschappelijk antwoordenblad (= 03antwoordenblad_deel2).

Nadat alle leerlingen hun tweede antwoordenblad hebben ingeleverd, kunt u deze corrigeren (zie hierboven). De twee zoektochten samen brengen het totaal aantal te behalen punten op 100. Vooraleer de 'cijfers' bekend te maken, kunt u vlug even de goede antwoorden met de leerlingen overlopen.

We wensen u en uw leerlingen een leerrijke kennismaking met de *Roman van Heinric en Margriete van Limborch*!

Veerle Uyttersprot & Remco Sleiderink
K.U. Brussel, opleiding Taal- en Letterkunde
najaar 2006
licht aangepaste versie maart 2009